

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО»**

**ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОГО
ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ (ВИПУСКОВА)**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»**

освітньо-професійний ступінь	<u>фаховий молодший бакалавр</u>
галузь знань	<u>08 «Право»</u>
спеціальність	<u>081 «Право»</u>

2022 – 2023 навчальний рік

Розробник: Рукінова Світлана Сергіївна, викладач вищої категорії циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки ВСП «Фаховий коледж МНУ імені В.О.Сухомлинського»

(підпис)

Рукінова С.С.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки протокол.

Протокол № 8 від «30» серпня 2022 року

Голова циклової комісії

(підпис)

Мікрюкова К.О.
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 08 <u>«Право»</u> (шифр, назва)	Нормативна
		Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 60	Спеціальність 081 <u>«Право»</u> (шифр, назва)	3-й
		Семестр
		6-й
		Лекції
Тижневих годин: аудиторних – 1,8 самостійної роботи студента – 1,8	Освітньо-кваліфікаційний ступінь: Фаховий молодший бакалавр	10 год.
		Практичні, семінарські
		20 год
		Самостійна робота
		30 год
		Вид контролю: іспит

Мова навчання – українська

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 60 год.: 30 год. – аудиторні заняття, 30 год. – самостійна робота (50%~50%)

Електронна адреса дистанційного курсу на платформі Moodle – <http://moodle.mdu.edu.ua/course/view?id=5240>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Екологічне право»: відповідно до вимог Закону України «Про фахову передвищу освіту» надати студентам базову сукупність інформації та вмінь, що формує в них необхідні вихідні знання про екологічне право.

2.2. Завдання курсу:

- засвоєння здобувачами освіти основних категорій екологічного права;
- засвоєння здобувачами освіти змісту правовідносин з питань екологічного права та закономірностей їх розвитку;
- формування у студентів знань та умінь аналізувати норми екологічного законодавства, їх вплив на соціально-економічне життя суспільства, розвиток довкілля, а також застосовувати норми екологічного права у практичних ситуаціях;
- формування у студентів їх еколого-правової свідомості, правової культури, моральних та інших якостей.

Передумови для вивчення дисципліни: Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: «Основи правознавства», «Правознавство», «Кримінальне право», «Теорія держави та права» та ін.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями:**

Програмні результати навчання (РН):	
ПРН 1. Формування розуміння сутності історичних перетворень, що відбуваються в сучасній Україні, а також почуття патріотизму, правосвідомості.	
ПРН 6. Формування здатності проникати у сутність загально-правових проблем з питань збереження природних ресурсів та питань екології.	
Перелік компетентностей випускника	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у юридичній діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, нести відповідальність за результати своєї діяльності.
Загальні компетентності(ЗК)	ЗК 1. Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи; толерантність. ЗК 5. Здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності. ЗК 6. Креативність, здатність до системного, логічного, абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

	<p>ЗК 8. Здатність до проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії.</p> <p>ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p>
<p>Спеціальні (фахові) компетентності (ФК)</p>	<p>ФК 2. Здатність орієнтуватися в системі права, визначати та аналізувати структуру та види юридичних норм.</p> <p>ФК 15. Уміння визначати юридичну силу та межі чинності нормативно-правових актів.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні положення екологічного права

Тема 1. Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні. Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб.

Тема 2. Право власності на природні ресурси. Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.

Кредит 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення

Тема 3. Правові вимоги щодо використання та охорони надр. Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів.

Тема 4. Правовий режим лісів та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу.

Тема 5. Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

4. Структура навчальної дисципліни
Денна форма навчання

Назви тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	кон	ср
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Кредит 1. Загальні положення екологічного права	30	4	8			18
Тема 1. Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні. Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб.	15	2	4			9
Тема 2. Право власності на природні ресурси. Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.	15	2	4			9
Кредит 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	30	6	12			12
Тема 3. Правові вимоги щодо використання та охорони надр. Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів	10	2	4			4
Тема 4. Правовий режим лісів та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу.	10	2	4			4
Тема 5. Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.	10	2	4			4
Усього годин	60	10	20			30

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Загальні положення екологічного права	4
1.	Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні. Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб.	2
2.	Право власності на природні ресурси. Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.	2
	Кредит 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	6
3.	Правові вимоги щодо використання та охорони надр. Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів	2
4.	Правовий режим лісів та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу	2
5.	Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення	2
	Разом:	10

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Загальні положення екологічного права	8
1.	Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні.	2
2.	Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб.	2
3.	Право власності на природні ресурси.	2
4.	Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.	2
	Кредит 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів. Юридична відповідальність за екологічні	12

	правопорушення	
5.	Правові вимоги щодо використання та охорони надр.	2
6.	Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів	2
7.	Правовий режим лісів та лісових ресурсів.	2
8.	Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу	2
9.	Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій.	2
10.	Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення	2
	Разом:	20

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Загальні положення екологічного права	18
1.	Поняття, предмет, метод, принципи та система екологічного права. Історія становлення та розвитку екологічного права і законодавства в Україні. Екологічні права та обов'язки фізичних та юридичних осіб.	9
2.	Право власності на природні ресурси. Правові засади екологічного управління і екологічного контролю.	9
	Кредит 2. Правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	12
3.	Правові вимоги щодо використання та охорони надр. Правове регулювання охорони вод і водних ресурсів	4
4.	Правовий режим лісів та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу	4
5.	Правова охорона курортів, лікувально-оздоровчих територій та рекреаційних зон. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки населення та територій. Підстави та види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення	4
	Разом:	30

8.Форми роботи та критерії оцінювання

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, екзамен) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу кредиту.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно якщо студент активно працює протягом усього заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури та законодавства з питань обліку та оподаткування, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з даної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення й висновки, правильно виконує навчальні завдання.

Студенту виставляється дуже добре за умови дотримання таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на відповідні нормативні документи та літературні джерела, висвітлення питань завершене висновками, студент виявив вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення студента до фактів і подій або допущені 1—2 арифметичні і 1—2 логічні помилки при розв'язанні задач.

Студенту виставляється добре за умови дотримання таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на відповідні нормативні документи та літературні джерела, висвітлення питань не повністю завершене висновками, студент виявив вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення студента до фактів і подій або допущені 3—4 арифметичні і 2—3 логічні помилки при розв'язанні задач.

Студенту виставляється достатньо в тому разі, коли студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, законодавства та навчальної літератури, намагається аналізувати факти й

події, робити висновки й розв'язувати задачі. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу або 3—4 логічних помилок при розв'язанні задач.

Студенту виставляється задовільно в разі, коли студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення, виявлене невміння розв'язувати навчальні задачі.

Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Встановлюються наступні вагові коефіцієнти:

- Екзамен - 0,4
- Поточний контроль дисципліни, яка закінчується екзаменом - 0,6
- Залік – 0,2
- Поточний контроль дисципліни, яка закінчується заліком - 0,8

Кількість балів у кінці семестру повинна складати до 200 балів (за 2 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 2 кредит.

Оцінювання 2 кредити = 200 балів.

Поточний контроль							Накопичувальні бали/ Сума (200 балів)
1 кредит							
П1	П2	П3	П4	С1			100
15	15	15	15	40			
Поточний контроль							Накопичувальні бали/ Сума
2 кредит							
П5	П6	П7	П8	П9	П10	С2	100
10	10	10	10	10	10	40	

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на

основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал. Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

9. Засоби діагностики

Одним із важливих засобів підвищення ефективності навчального процесу є створення регулярної, активної, стимулюючої системи навчальної роботи студентів. Ця стимулююча система проявляється у застосуванні різних видів контролю.

Контроль за виконанням студентами навчального плану з курсу «Екологічне право», за рівнем отриманих ними знань, набутих навичок й умінь здійснюється за допомогою форм поточного, проміжного і підсумкового контролю, визначених навчальною програмою.

1. Поточний контроль здійснюється у ході повсякденної роботи студентів під час проведення семінарських (практичних) занять та інших форм контролю і має на меті перевірку рівня знань студента за темами дисципліни. Такий вид контролю стимулює у студентів прагнення до систематичної самостійної роботи, виконання практичних завдань, підвищення інтересу до навчальної дисципліни, формування почуття відповідальності за результати навчання.

Поточний контроль проводиться, зокрема, у таких формах:

- 1.1. Метод усного контролю: індивідуальне або фронтальне опитування.
- 1.2. Метод письмового контролю: контрольна робота
- 1.3. Метод тестового контролю (письмового).
- 1.4. Метод самоконтролю.

2. Підсумковий контроль застосовується для перевірки успішності знань студентів після завершення вивчення навчальної дисципліни.

10. Методи навчання

1. Проблемні лекції направлені на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами. Студентам під час лекцій роздається друкований матеріал, виділяються головні висновки з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного обмірковування. Студенти здійснюють коментарі самостійно або за участю викладача.

2. Робота в малих групах дає змогу структурувати семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду спілкування.

3. **Семінари-дискусії** передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

4. **Мозкові атаки** – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

5. **Кейс-метод** – розгляд, аналіз конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності.

6. **Презентації** – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань.

11. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30 (23.07.96), ст. 141
2. Водний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189
3. Господарський кодекс України. *Офіційний вісник України*, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462
4. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України». *Відомості Верховної Ради України*, 1995, № 21 (23.05.95), ст. 152
5. Закон України «Про використання земель оборони». *Урядовий кур’єр*. № 245 від 26.12.2003 2003.11.27
6. Закон України «Про відходи». *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 36-37, ст. 242
7. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 39 (26.09.2003), ст. 350
8. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 27 (05.07.94), ст. 218
9. Закон України «Про землеустрій». *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 36 (05.09.2003), ст. 282
10. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації». *Відомості Верховної Ради України*, 2000, № 42 (20.10.2000), ст. 348
11. Закон України «Про мисливське господарство та полювання». *Відомості Верховної Ради України*, 2000, № 18 (05.05.2000), ст. 132
12. Закон України «Про нафту і газ». *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 50 (14.12.2001), ст. 262
13. Закон України «Про національну поліцію». *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. С. 33
14. Закон України «Про оренду землі». *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 46-47, ст. 280

15. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678
16. Закон України «Про охорону земель». *Голос України*, 2003, 07, 29.07.2003 № 139
17. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991 р. № 41. Ст. 546.
18. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546
19. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». *Відомості Верховної Ради*, 2017, № 29, ст.315.
20. Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 № 1378-IV
21. Закон України «Про питну воду та питне водопостачання». *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 16 (19.04.2002), ст. 112
22. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами». *Відомості Верховної Ради України*, 1995, № 27 (04.07.95), ст. 198
23. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи». *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1991, № 16 (16.04.91), ст. 198
24. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502
25. Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них». *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 15 (11.04.2003), ст. 107
26. Закон України «Про рослинний світ». *Відомості Верховної Ради України*, 1999, № 22-23 (11.06.99), ст. 198
27. Закон України «Про тваринний світ». *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 14 (05.04.2002), ст. 97
28. Закон України «Про Червону книгу України». *Відомості Верховної Ради України*, 2002, № 30 (26.07.2002), ст. 201
29. Земельний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27
30. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1984, додаток до № 51, ст. 1122
31. Кодекс України про надра. *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 36 (06.09.94), ст. 340
32. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 25-26 (29.06.2001), ст. 131
33. Лісовий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99
34. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, схвалені постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998 р. № 38-39. Ст. 248.
35. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112

36. Цивільний кодекс України. *Офіційний вісник України*, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 461

Базова література:

1. Бичкова С.С. Екологічне право : навч. посіб. Київ : Правова єдність: Алерта, 2016. 290 с.
2. Бригадир І.В. Екологічне право України. Загальна частина : навч. посіб. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 292 с.
3. Гавриш Н.С. та ін. Екологічне право України : навч. посіб.; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». 1-е вид. Одеса : Гельветика, 2018. 383 с.
4. Гетьман А.П. та ін. Екологічне право : підручник; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 551 с.
5. Екологічне право України: курс лекцій. / За редакцією доктора юридичних наук, професора кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» Каракаша І.І. Одеса: 2020. 321 с.
6. Краснова, М.В. Екологічне право України. Загальна частина : підручник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 191 с. Режим доступу: <http://dglip.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/9188>.
7. Личенко І.О. Екологічне право (загальна частина) : навч. посіб.; Нац. ун-т «Львів. 78 політехніка». Львів : Ін-т права та психології Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2016. 280 с.
8. Резворович К.Р., Юнін О.С., Кірін Р.С. Екологічне право: навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 318 с. _ Режим доступу: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5077/1/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%BE_%D0%9C%D0%90%D0%9A%D0%95%D0%A2.pdf
9. Шуміло О.М. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. : рекомендовано МОН України. Харків : ХНУВС, 2017. 383 с.
10. Шуміло О.М. та ін. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. : рекомендовано МОН України. Харків : ХНУВС, 2017. 383 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

1. Андріанова Ж. І. Екологічне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2016. 319 с.
2. Білорусов Р. В. Правові аспекти визначення права загального користування надрами. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 130-135.
3. Корнієнко В.М. та ін. Аграрне право : підручник ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. М. Статівки ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 411 с.
4. Легеза Ю. О. Публічне управління у сфері використання природних ресурсів: адміністративно-правові засади: монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 432 с.
5. Лисяк О.І. Екологічна етика: навчальний посібник. Харків. Право. 2017. 168 с. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1PYodsREtcidcWHUSUGvBNtg0Ac8EaVeO/view?usp=sharing>

6. Лисяк О.І. Правовий аналіз проблем надкористування в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2021. Випуск 33. С. 46-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2021_33_8

7. Лисяк О.І., Ждан М.Д., Лисяк Є.О. Щодо особливостей правового регулювання використання підземних вод в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2018. Випуск 29. С. 65 - 70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2018_29_11

8. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник. Київ, 2017. 267 с.

9. Шоха Т. П. Правові аспекти екологічного страхування в Україні : монографія. Київ : Алерта, 2019. 236 с.

10. Шуміло О.М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 287 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інформаційно-пошукова система "Законодавство України" на офіційному сайті Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>